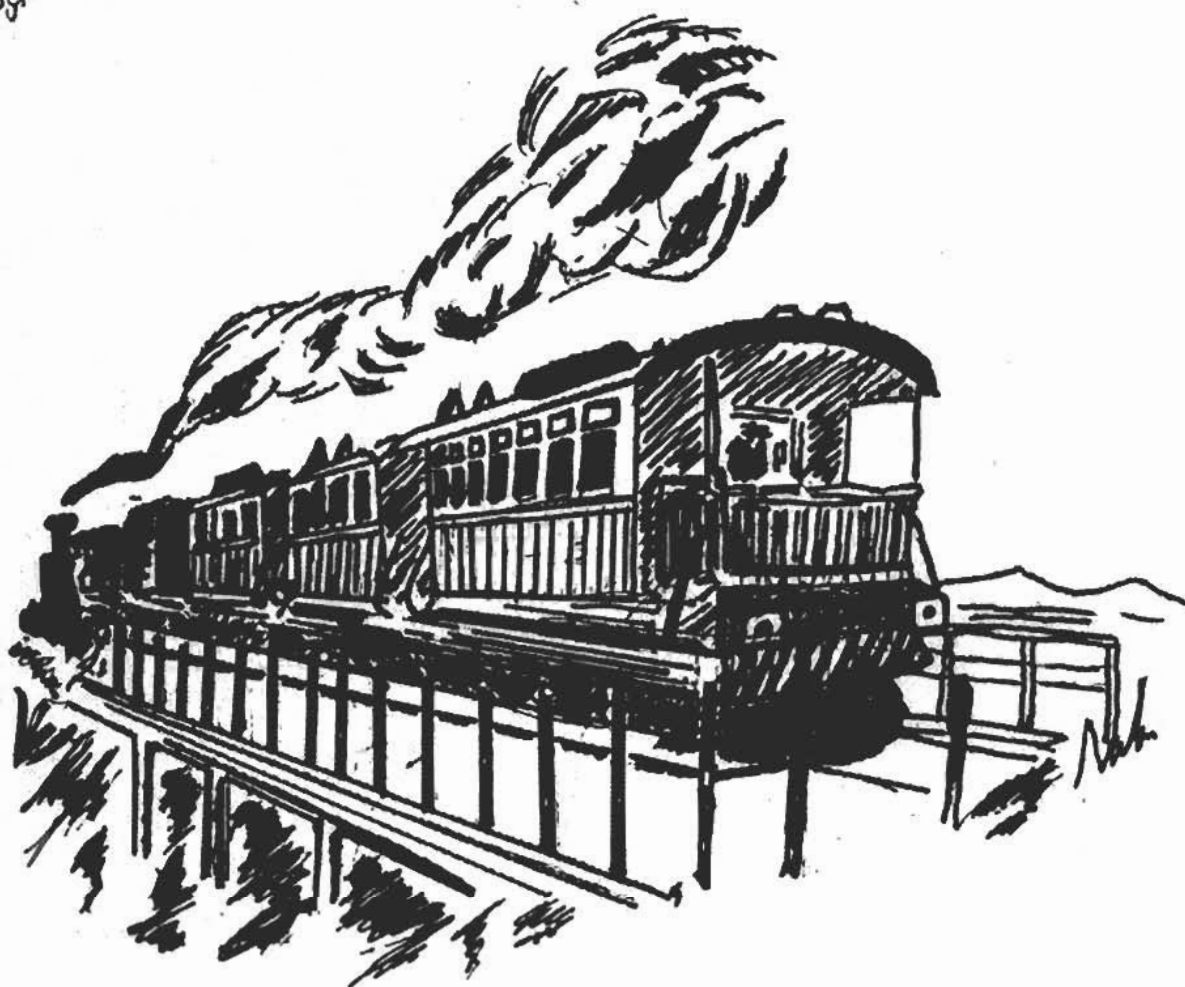

*Empezaba a cambiar el paisaje por
delante de la columna del tren.*

*Cerca de Játiva salió el sol, un sol
amarillo que se derramaba por el
campo entibiando el ambiente.*

PIO BAROJA

Falla Ferroviaria

Març 1.988

ARQUEOLOGIA INDUSTRIAL FERROVIARIA XATIVINA

Josep Lluís Cebrian

Tot i exagerant, els xativins ens passem mitja vida passejant per l'albereda amunt i avall i l'altra mitja, esperant el tren a l'estació per tal d'anar a València.

A l'estació de Xàtiva, encara podem trobar alguns elements i atifells datables a l'època èpica del ferrocarril: l'era de les locomotores a vapor, finida al nostre país fa uns quinze anys.

Entre aquests elements, veritables peces d'arqueologia industrial, és de destacar el mobiliari vuitcentista de l'interior de la taquilla, el qual deu ser el mateix del dia de la inauguració de l'estació. Bromes apart, l'estació de Xàtiva conserva encara, la gran mànega metàl·lica articulada, situada vora la via setze (vies de les rodalies), la qual servia per abastir d'aigua les antigues locomotores a vapor. Aquesta mànega està connectada subterràniament amb un dipòsit d'aigua - supose que es tractarà d'una bassa o viver- que encara està al carrer de la Reina núm. 43.

Fins el bombardeig de l'estació en 1939 existia també un dipòsit d'aigua elevat al final del carrer de l'Hort de l'Almúnia, junt a les vies. En aquell indret hi hagué a la seua època una garita de consums.

Una altra part que va desaparèixer de la infraestructura de l'estació xativina fou el dipòsit de màquines. Estava front a l'estació, a l'altra banda de la xarxa de vies actual, on ara s'amunteguen tones de grava. Precisament la fotografia de la locomotora que il·lustra aquest article està feta al dipòsit de les màquines. En la filada inferior, el primer a la dreta, amb brusa clara i banderí a la mà dreta, és el meu besavi en Lluís Cebrian i Gabaldon, què treballava a la Cia. de Camins de Ferro del Nord.

A més a més de l'actual estació, bastida al segle passat, conservem encara la primitiva, malgrat que en estat ruïnós, amb l'interior plantat de tarongers. Podeu veure les seues quatre parets vora la via d'Alcoi, no gaire lluny de la plaça de bous i el pas-nivell de la carretera de Lloc Nou d'En Fenollet, ara a punt de suprimir-se.

D'altra "estació fantasma" en l'Horta de Xàtiva és l'antiga d'El Genovés, abandonada en substitució del baiador d'Alboi.

Han desaparegut també alguns ramals de via, com el que més o menys a l'altura del transformador elèctric ferroviari que n'hi ha vora Vila-Cantó, connectava la línia general amb la Paperera de Sant Jordi. D'aquesta via, tan sols resta com a testimoni el petit pon que encara existeix junt junt a l'estació transformadora d'Hidroelèctrica, sota el qual passaven els trens que anaven a la fàbrica de paper.

D'altra via desapareguda és la que feia possible accedir per ferrocarril des d'El Genovés fins a Manuel-Enova sense haver d'entrar a l'estació de Xàtiva. Es tractava del primitiu traçat viari que connectava a l'altura del pavelló esportiu amb l'estació vella, conformant-se un espai triangular amb vies als tres costats.

En temps passats no gaire llunyans, la nostra ciutat encara tenia una forta tradició ferroviària, tal i com li corresponia per ser un important nus de comunicació en aquest mitjà de transport. En l'actualitat, no cal dir-ho, vivim una mica d'esquenes al fet cultural i històric que suposà la presència del ferrocarril a la nostra ciutat.

En unes altres poblacions com per exemple Gandia o Castelló de la Plana, han erigit un monument al ferrocarril, consistent en una vaella màquina de vapor a la plaça de l'estació. A Xàtiva no estaria gens de mal tindre'n una al bell mig de la plaça de l'estació, alçada sobre un pedestal d'un metre d'altura. I com més gran fóra la locomotora, doncs millor!

La plaça de l'estació milloraria de bon tros i deixaria de provocar aqueixa estranya sensació de buidor que fa a tots aquells qui arriben per tren a la nostra ciutat.

